

General | | Actualitzat el 27/12/2023 a les 07:00

Els teus drets si has parit o has de parir

Què és pla de part i per a què serveix? Què puc fer per fer respectar els meus drets?

[inicentrareport]La discriminació de les dones en l'assistència a l'embaràs, el part i el postpart continua sent una realitat. La **violència obstètrica** ha estat negada i normalitzada durant les darreres dècades per part de molts dels professionals de la salut i, també, de la societat.

Gràcies al compromís d'associacions com **Dona Llum** o **El Parto es Nuestro**, les gestants viuen els seus embarassos amb més informació i, darrerament, organismes internacionals com l'**Organització Mundial de la Salut (OMS)** o l'Organització de les Nacions Unides (ONU) han assenyalat també el tracte irrespectuós i ofensiu que reben moltes dones en el part, com la importància d'establir controls de qualitat als hospitals. Tot i això, encara existeix molt desconeixement.

Què vol dir exactament un **part respectat**? Quins drets tenen les gestants en el part? Els protocols són obligatoris? Les embarassades tenen prou informació sobre els drets durant la gestació i el part? I aquesta informació garanteix que un part sigui respectat? Què s'ha de fer si s'han vulnerat els teus drets?

A continuació, hem resumit **algunes de les claus del CriarMeets** que vam fer amb l'advocada especialitzada en Salut i Gènere **Marta Busquets** i que et poden ajudar a viure el part amb més informació:

[GotaVerdaPle] Què és el part respectat?

Un part respectat no és només un part fisiològic i sense epidural. De fet, lluny dels **estigmes** que s'han viralitzat en els últims temps, existeixen múltiples parts naturals molt violents i **cesàries d'urgència respectades i humanitzades**.

Sovint, existeix molta confusió amb el concepte, però, al marge del grau d'intervenció de l'assistència a l'hora de donar a llum, tots els parts haurien de ser respectats.

El part respectat és aquell que garanteix l'**acompanyament respectuós** de les necessitats de la mare i la criatura en tot moment. Assistir un part respectat implica generar un espai que posi en el centre a la gestant i el nadó, mitjançant una assistència que validi i es basi en la presa de decisions segures i informades de la mare.

Malauradament, ara com ara, el part respectat no és un dret garantit de totes i sovint acaba sent un privilegi d'unes poques. Per garantir-lo cal un diàleg i escolta entre professionals i gestants.

[GotaVerdaPle] L'assistència al part: del model autoritari al autonomista

De fet, són moltes les mares i gestants que senten no tenir drets en la decisió dels processos que les envolten. Sovint es diu que "les ginecòlogues són les que han estudiat i tenen el coneixement, les dones hem de confiar".

En canvi, a Catalunya, com a l'Estat espanyol i a molts països d'Europa, en els darrers anys el model d'assistència s'ha allunyat d'aquesta mirada d'un model autoritari per convertir-se en

autonomista.

En aquest context, la legislació considera a les dones subjectes de ple dret capaces de prendre aquestes decisions i, per tant, les professionals de la salut haurien de poder donar tota la informació que necessitin per prendre les decisions, coneixent els riscos, beneficis i alternatives de tots els procediments.

[GotaVerdaPle] El dret a la informació i al consentiment informat i no informat

Conèixer i exercir els nostres drets és fonamental per tenir informació sobre la nostra salut i tenir eines per treballar la por. Segons el Capítol IV de la **Llei 41/2002 d'Autonomia del Pacient**, abans de qualsevol procediment o tractament sanitari, és obligatori que la usuària rebi tota la informació, l'objectiu de la intervenció i quins són els riscos i beneficis. Tanmateix, els professionals de la salut haurien d'explicar també quines són les alternatives.

Amb tota aquesta informació, les dones embarassades o de part, podrien **escollir lliurement**, consentint o rebutjant l'actuació. Dit d'una altra manera, rebutjar una prova o intervenció està dins de la llei.

Informar i recavar el **consentiment** és responsabilitat de les professionals de la salut i, segons l'advocada Marta Busquets, "els professionals de la salut haurien de traslladar tota la informació sense que estigui esbiaixada i de manera neutra". I, per descomptat, mai hauria de ser motiu per criticar o menystenir a les dones embarassades i de part.

[GotaVerdaPle] Dret a escollir on i amb quins professionals parir

Malgrat que el part hospitalari continua sent el tipus de part instaurat a la nostra societat, darrerament, l'interès per alternatives que respectin la fisiologia del part ha incrementat considerablement.

A Catalunya el **part domiciliari és privat**, a diferència d'alguns països europeus. Tot i això, diversos estudis han constatat que donar a llum a casa, amb l'assistència de llevadores és igual de segur o més que fer-ho als hospitals.

Però, què diu la jurisprudència? Segons el Tribunal Europeu de Drets Humans, **les dones tenen dret a decidir on i amb quines circumstàncies volen donar a llum**. Malgrat que alguns hospitals posen reticències per derivar les dones a altres centres, les dones podem escollir el centre on volem donar a llum.

La derivació s'ha de demanar a l'hospital assignat sol·licitant el centre de destí escollit. I, en última instància, es pot anar un cop estem de part a l'hospital escollit, perquè, sent una urgència, no haurien de negar-se a assistir-la.

[GotaVerdaPle] Dret a identificar les assistents del part

Segons l'article 5.1e de la Llei 44/2003 d'ordenació de les professionals sanitàries i diverses cartes de drets i deures del pacient autonòmiques, les professionals sanitàries que assisteixen una dona durant el part, estan obligades a identificar-se, dient el nom, la titulació i la funció que ocupen.

Si no ho fan per defecte, com s'hauria de fer, les usuàries podem demanar que s'identifiquin.

[GotaVerdaPle] Respecte a la dignitat, integritat i intimitat

Estar en treball actiu de part i sentir parlar a les llevadores i obstetres del sopar que van tenir

amb la colla d'amics, de la pel·lícula que veuran quan surtin de la cesària que estan practicant o fer bromes mentre assisteixen el part, vulnera directament el dret a la intimitat, integritat i dignitat de les usuàries.

Aquests drets estan reconeguts per la Constitució espanyola i els Tractats Internacionals sobre Drets Humans i diversos tribunals estableixen que el part consisteix un moment de màxima vulnerabilitat de la intimitat i de la salut sexual de les dones que cal respectar.

[GotaVerdaPle] El dret d'endur-me la placenta

La placenta és un òrgan que sovint genera incomoditat. Darrerament, però, cada cop més dones volen endur-la a casa, de vegades per ingerir-la, d'altres, per enterrar-la en un lloc simbòlic i sovint per practicar algun ritual de respecte.

Sigui quina sigui la finalitat, l'Organització Mundial de la Salut l'any 1985 va publicar The Lancet La declaració de la Fortaleza, un document en el qual feia algunes recomanacions amb relació al naixement. Una de les qüestions es referia a la placenta, assegurant que les dones que donen a llum en un hospital poden conservar el dret a decidir sobre el destí de la placenta.

A més a més, la Constitució Espanyola, reconeix també la llibertat ideològica i el dret a la intimitat personal i familiar, que blinden el dret a endur-se també la placenta. En aquest context, l'OMS recomana que les dones puguin decidir lliurement el destí de la placenta no hauria d'haver-hi reticències per cap centre per donar aquest òrgan que pertany a les usuàries.

[GotaVerdaPle] Els protocols són obligatoris?

Els protocols dels hospitals i centres sanitaris no són obligatoris i s'haurien d'adaptar als drets de les gestants. Aquests documents són una guia d'actuació dirigida a les professionals que tenen com a objectiu, unificar criteris perquè tothom treballi en la mateixa línia.

L'advocada Marta Busquets assegura que perquè unes disposicions es puguin obligar, han de complir una sèrie de requisits que els protocols no compleixen. I, recorda que "en un sistema sanitari òptim, tots els protocols s'haurien de basar en l'evidència científica més actualitzada" i, per tant, no hi hauria d'haver moltes diferències entre els procediments entre hospitals.

En canvi, la realitat és lluny d'això i en ciutats grans com Barcelona, per exemple, existeixen diferències importants entre hospitals.

Sigui com sigui, que determinats procediments estiguin recollits a un protocol no pot perjudicar en cap cas el dret de les usuàries a acceptar-los, rebutjar-los o optar per altres alternatives.

[GotaVerdaPle] Pla de part: què és i per a què serveix?

Ara que sabem quins són els nostres drets, cal saber que disposem d'un document legalment vinculant que ens permet expressar les nostres preferències, necessitats, desitjos i expectatives en el procés del part. Aquest document és el pla de part.

Existeixen diversos models, el Ministeri de Sanitat ofereix un i, normalment, cada hospital disposa del seu propi. Tot i això, cal remarcar que, cada usuària és lliure d'entregar el model que consideri necessari, fins i tot, crear un de zero.

Tot i que històricament el pla de part s'associava a una eina per aquelles dones que defugien de la medicalització del part, Busquets recordava al CriarMeets que actualment "suposa un procés de reapropiació dels nostres parts i, per tant, és important redactar-ho, indiferentment del grau

d'intervenció". Tanmateix assegura que "sorprèn, de vegades el cabreig d'alguns professionals al rebre'l, sobretot en un context públic", perquè suposa una eina molt útil per tenir cura de les usuàries i millorar la qualitat assistencial.

Per tant, indiferentment de si vols un part a casa o a l'hospital, és importantíssim redactar un pla de part el més complet possible, per responsabilitzar-te del procés i tenir clar el que vols i el que no. I cap hospital hauria de rebutjar el teu pla de part, tenint en compte que són documents amb valor de consentiment informat vinculant i avalats per la Llei 41/2002 de 14 de novembre, Llei Bàsica reguladora de l'autonomia del pacient. Tanmateix, les usuàries estan en el dret de canviar d'opinió durant el part.

[GotaVerdaPle] Tinc dret a decidir també a les cesàries?

En relació al que explica Busquets en l'apartat previ, les cesàries també han de ser respectades i perquè ho siguin, serà important que tinguem un apartat específic en el pla de part si parim per cesària. Perquè, tot i que en l'àmbit sanitari, s'entén que quan tot va bé la usuària té més opcions de decidir sobre els procediments d'assistència al part, el cert és que, legalment, en les cesàries també tenim dret a decidir.

Si tens una cesària programada o el teu part acaba en cesària d'urgència tens dret a exigir, per exemple que, si no hi ha motius mèdics que ho impossibilitin, et posin les vies en un braç per poder abraçar la teva criatura, fins i tot, pots demanar que puguis acompanyar a treure-la del teu ventre. Pots demanar estar acompanyada, que es vetlli pel pell amb pell immediat i interromput i un acompanyament a la lactància digne des del minut zero. Pots demanar silenci, perquè la primera veu que escolti la teva criatura sigui la teva i no la dels obstetres que intervenen en la cirurgia.

Altres opcions que pots detallar són, també, el pinçament tardà del cordó o poder posar música per donar-li la benvinguda. Busquets assegura en aquest sentit que tot això és important perquè, "sovint el quiròfan es veu com un espai que queda fora del poder de decisió, i no és veritat, qualsevol part, en les condicions que sigui, correspon a les dones".

[GotaVerdaPle] Què puc fer per fer respectar els meus drets?

Aquesta pregunta és habitual en diversos espais vinculats a la maternitat i també va sortir en el Criar Meets amb l'advocada Marta Busquets. La resposta no és fàcil, perquè sovint depèn de molts factors que no estan al nostre abast.

Ho explica molt bé la Marta Busquets *Mi embarazo y mi parto son míos*. El primer pas és tenir clar que tenim drets i el segon, responsabilitzar-nos de les decisions. Per fer-ho, cal que tinguem clar el tipus de seguiment que i de part que volem i buscar l'assistència que el faci possible.

I, tot i que, tenir tota la informació no garanteix sempre que es respecti el partés fonamental fer preguntes i comunicar de manera assertiva les nostres preferències. A més a més, Busquets recorda la importància de que la parella o l'acompanyant estigui també informada.

?

A més a més, si necessites suport més enllà de la informació les associacions Dona Llum o El Parto es Nuestro ofereixen diversos serveis d'orientació i assessorament de la mà d'una advocada especialitzada. Si els teus drets estan sent vulnerats pots trucar també a aquestes associacions o a alguna advocada especialista.

[GotaVerdaPle] El dret a la història clínica

La història clínica és un document en el que es registra totes les intervencions que es produeixen durant l'embaràs i el part. Els centres sanitaris i les professionals estan obligats a elaborar-la i

custodiar-la durant, com a mínim, cinc anys, i a entregar-la a petició de les usuàries.

Per aconseguir-la, cal escriure un escrit formal de sol·licitud, enviar aquest escrit a l'hospital o centre sanitari (per correu electrònic administratiu si és públic i per correu certificat si és privat, i esperar el termini legal d'un més per rebre-la. L'Associació Catalana per un part Respectat Dona Llum facilita tota la informació d'aquest procediment i un model a la seva pàgina web.

Sovint, moltes dones asseguren tenir problemes per aconseguir aquesta còpia de la HC en el termini legal o, fins i tot, rebre-la sense tota la informació. En aquest sentit, Marta Busquets assegura que és recomanable que, abans de demanar la història clínica les usuàries puguin escriure el seu relat de part i contrastar el relat amb la HC posteriorment. "En cas contrari, moltes dubten del que recorden del part, influenciades per un document que no correspon a la realitat que van viure", explica.

Al cap i a la fi, la història clínica un document on accedeix molta gent, tots els professionals que assisteixen un part, i no sempre es redacta en temps real. Per tant, sovint no és rigorosa. En cas de rebre-la tard i incompleta, també es pot posar una queixa a l'Agència Catalana de Protecció de Dades. Un cop tinguem la història clínica, Dona Llum ofereix també un servei perquè una llevadora de l'associació la valori doni suport a les usuàries.

[GotaVerdaPle] I en el cas d'embarossos de risc i dol perinatal o neonatal?

Segons explica Busquets, en casos de parts de risc o de pèrdua gestacional o neonatal, els drets són els mateixos. La llei no contempla que una situació de risc o d'urgència sigui excepció per a l'autonomia i el consentiment informat, si la persona adulta està conscient i segueix tenint capacitat de decidir.

Tenir clar això és determinant perquè a molts centres i hospitals és freqüent que només se'ns doni la possibilitat de decidir si "tot va bé". Hi ha hospitals que diuen, per exemple, que si la criatura està neix morta, la família només disposa de 90 minuts per estar amb el nadó. La llei, en canvi no ho recull, i per tant, la família podria tenir el temps que necessiti per acomiadar-se de la criatura.

Tanmateix, davant la pèrdua gestacional existeixen diverses opcions pel part, les usuàries tenen dret a conèixer-les totes, a saber els beneficis i riscos de totes les opcions i a escollir el camí lliurement. La inducció o la cesària no són les úniques opcions, tenim dret a decidir-ho tot.

Cada cop més centres i hospitals incorporen aquesta mirada, però a dia d'avui, es continuen vulnerant els drets en aquests casos de màxima vulnerabilitat. En aquesta línia treballen diverses associacions i iniciatives com Umamanita, Petits amb Llum, Cor a Cor o Proyecto GEA, entre altres.

[GotaVerdaPle] Què he de fer quan s'han vulnerat els meus drets?

Malgrat manquen estudis que permetin fer una radiografia de la violència obstètrica, l'any 2020 es va publicar un article científic retrospectiu sobre la percepció de les 17.541 dones amb l'atenció al seu part. El 38,3% de les dones van percebre haver patit violència obstètrica. El 44,4% van creure que s'havien sotmès a intervencions innecessàries i el 83,4% van manifestar que les professionals no els hi van demanar consentiment informat

En aquest context, i davant la vulneració dels drets en l'atenció al part, segurament, cada dona tindrà unes necessitats específiques. No totes estaran en condicions o necessitaran el mateix, però, en qualsevol cas, és important conèixer les possibilitats que existeixen per fer front a aquesta situació.

Com també és important tenir clar que, lluny del que es reproduïx sovint en el nostre entorn,

denunciar els fets serveix de molt. De fet, les millores que s'han produït en els darrers anys en els protocols d'assistència al part, han estat gràcies a les queixes de les usuàries.

Però, què podem fer exactament? Marta Busquets ens va explicar dues vies al Criar Meets.

1. La via legal. Primer de tot, cal veure si les dones i els nounats tenen seqüeles, físiques o emocionals. Si n'hi ha, valdria la pena que es parlés amb alguna advocada especialitzada en la matèria, durant el primer any de vida del nadó. En aquest sentit, Busquets explica que malauradament, si no hi ha seqüeles costa més demostrar que hagi existit aquesta vulneració de drets.

Aquest procés acostuma a ser llarg i implica un cost emocional elevat i, com passa en tots els processos legals sobre violències contra les dones, sovint es produeix la revictimització. Ho hem vist amb les tres sentències que ha publicat l'ONU per violència obstètrica a l'Estat espanyol, encara impunes. Ho explica també la Nahia Alkorta al seu llibre, *Mi parto robado* (Arpa Editores, 2023).

Una altra qüestió que cal tenir en compte és que els terminis acostumen a ser curts, (un any aproximadament) i variables, en funció de la titularitat de l'hospital i altres qüestions. Per tot això, és important comptar amb el suport d'una advocada especialitzada en violència obstètrica.

2. Les reclamacions i queixes. Si no hi ha seqüeles que es puguin provar, és important optar per la via de les queixes i reclamacions. Les queixes es poden presentar als centres sanitaris, al Departament de Salut i al Síndic de Greuges si és un hospital de titularitat pública i al centre sanitari, a l'asseguradora que ens dona cobertura legal i al Departament de Salut si és privat.

Tanmateix, també podem traslladar la queixa al Defensor del Poble i, per suposat, ens podem sumar a associacions com Dona Llum o El Parto es Nuestro que fa dècades que treballen de manera incansable per eradicar la violència obstètrica.[ficentrareport]